

Asia: Hallituksen esitys 68/2026 vp eduskunnalle laeiksi vammaisetuuksista annetun lain, toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n ja sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 2 §:n muuttamisesta

Omaishoitajaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa kirjallisen asiantuntijalausunnon sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi vammaisetuuksista annetun lain, toimeentulotuesta annetun lain 7 b §:n ja sairausvakuutuslain 10 luvun 2 §:n ja 11 luvun 2 §:n muuttamisesta. Keskitymme lausunnossa läheis- ja omaishoitajien näkökulmaan.

Omaishoitajaliitto kannattaa esitystä. Omaishoitajaliitto toivoo erityishoitorahaa koskevan lakimuutoksen mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Alla tarkemmat huomiomme esitykseen liittyen.

Erityishoitorahasta

Esityksessä sairausvakuutuslain erityishoitorahaa koskevaa säännöstä esitetään muutettavaksi hoidettavan lapsen iän osalta siten, että erityishoitorahaan olisi oikeus vakuutetulla, joka on alle 18-vuotiaan lapsensa sairaanhoitoon liittyvään, nopeasti kehittyvään tai vaativaan hoidolliseen vaiheeseen osallistumisen tai lapsensa kuntoutuksen vuoksi lyhytaikaisesti tai tilapäisesti estynyt tekemästä ansiotyötään. Sairausvakuutuslain mukaista vuosituloa koskevaa säännöstä muutettaisiin vastaamaan erityishoitorahaan ehdotettua muutosta.

Omaishoitajaliitto kannattaa ehdotusta, sillä se voi parantaa perheiden asemaa sekä lisätä välillisesti alaikäisten lasten keskinäistä yhdenvertaisuutta. Erityishoitoraha on monille läheis- ja omaishoitotilanteessa eläville perheille tärkeä täydennys sosiaaliturvaan.

Tällä hetkellä erityishoitorahaa voi saada samasta sairaudesta enimmillään 150 päivän ajan per lapsi. On mahdollista, että on olemassa pieni ryhmä, joka voi tarvita erityishoitorahaa yli 150 päivää saman lapsen ja sairauden kohdalla ja että nämä päivät ovat jo käytettyjä lapsen täyttäessä 16 vuotta. Siksi tietyissä tilanteissa voi olla tarpeen saada lisäpäiviä, jotta niiden käyttö olisi mahdollista myös lapsen ollessa 16–17 vuoden ikäinen. Olisi myös syytä arvioida, olisiko mahdollista nostaa myönnettävien erityishoitorahapäivien enimmäismäärää, jotta se olisi myös tosiasiallisesti käytettävissä 16 vuoden jälkeen, mikäli enimmäismäärä on käytetty jo aiemmin.

Huomioiden, että yli 150 päivän käyttäjiä oli esitysluonnoksessa kuvatus aineiston mukaan vain noin 100 ja keskimääräinen käyttöaika oli 18 arkipäivää, on mahdollista, että kustannusvaikutukset jäisivät hyvin maltilliseksi, mikäli erityishoitorahapäivien enimmäismäärää erityisissä tilanteissa pidennettäisiin. Tilanteisiin, joissa erityishoitorahapäivät eivät riitä ennen täysi-ikäisyyttä (16–17-vuotiailla), tulisikin kiinnittää huomiota muutoksen toimeenpanossa ja seurannassa.

Omaishoitajaliitto haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, että mikäli erityishoitorahan tarve on alkanut ennen 18 vuoden ikää, olisi asiakkaan ja lapsen edun mukaista, että erityishoitoraha tukena jatkuisi myös täysi-ikäisyyden jälkeen tarvittaessa akuutin sairastumisjakson ajan vastaavalla tavalla kuin alle 18-vuotiailla. Tämä asettaisi kaikki lapset keskenään yhdenvertaisempaan asemaan sairastumisajankohdasta riippumatta. Juridinen peruste ja rajausta tässä olisi se, että tarve olisi syntynyt ennen 18-vuoden ikää.

Yllä esittämämme palaute oli ilahduttavasti huomioitu hallituksen esityksessä, mutta tämä ei ollut johtanut muutoksiin ehdotuksessa. Mikäli esityksen täsmentäminen tältä osin ei ole mahdollista, toivomme, että erityishoitorahapäivien riittävyyteen sekä 16–17-vuotiaiden lasten, että juuri 18-vuotta täyttäneiden kohdalla kiinnitetään huomioita vähintäänkin esityksen vaikutusten jälkiseurannassa.

Omaishoitajaliitto katsoo joka tapauksessa, että perheet, joissa on alaikäisiä omaishoidettavia, voisivat hyötyä esitetystä muutoksesta. Omaishoitajaliitto yhtyy arvioon, että joustavampi erityishoitoraha voi osaltaan helpottaa työelämän ja läheis- ja omaishoidon yhteensovittamista tietyissä tilanteissa.

Omaishoitajaliitto toivoo hallituksen esityksessä esitettyjen muutosten mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Erityshoitoraha ja muut sosiaaliturvan muutokset

Esitys erityishoitorahan yläikärajojen nostamisesta 18 vuoteen on johdonmukainen suhteessa muihin sosiaaliturvan ikärajamuutoksiin. Omaishoitajaliitto yhtyy lapsiasianvaltuutetun aiemmin esittämään arvioon, että muutoksella korjataan sääntelyyn jäänyt aukko, joka syntyi, kun kuntoutusrahan ja sairauspäivärahan ikäraja nostettiin 18 vuoteen vuoden 2025 alusta alkaen. Nyt ja aiemmin esitetyistä rakentavista jatkokehitysehdotuksista huolimatta Omaishoitajaliitto toivoo nyt esitetyn erityishoitorahaa koskevan lakimuutoksen mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista.

Erityshoitorahaan yleisesti liittyen; Omaishoitajaliitto on ollut taustalla Oras Tynkkysen ym. lakialoitteessa saattohoitovapaasta (Lakialoite LA 25/2025 vp, Lakialoite laeiksi työsopimuslain 4 luvun ja sairausvakuutuslain muuttamisesta). Lakialoitteessa

esitetään, että saattohoitotilanteisiin sekä työsopimuslain omaishoidon vapaisiin tulisi saada vanhempainrahaa tai erityishoitorahaa vastaavaa rahallista korvausta ansionmenetysten korvaamiseksi tietyltä määrältä päiviä. Lakialoitteessa nämä ovat nimetty omaishoitorahaksi ja saattohoitorahaksi. Toinen lakitekkinen toteutustapa voisi olla myös erityishoitorahan soveltamisen laajentaminen koskemaan myös työsopimuslain omaishoitovapaita (7b) sekä aloitteessa esitettyjä saattohoitovapaita (Lakialoite LA 25/2025 vp, 7 c §). Tätä vaihtoehtoa olisi myös hyvä selvittää virkatyönä.

Muita huomioita

Omaishoitajaliitto kannattaa vammaistuen myöntämismenettelyn keventämistä esitetyn mukaisesti siten, että muukin kuin lääkärinlausunto kelpaa selvitykseksi, jos siinä on asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot. Asiakkaan etua palvelevat myös riittävän pitkäkestoiset myönteiset päätökset.

Lopuksi

On hyvä tiedostaa, että myös laajemmat sosiaaliturvan heikennykset ja muutokset heijastuvat läheis- ja omaishoitajien talouteen ja ovat näkyneet yhteydenottoina Omaishoitajaliiton neuvontaan. Omaishoitajaliitto perää omaishoitoystävällisiä ratkaisuja muuta sosiaaliturvaa kehittäessä. Tämä esitys erityishoitorahan laajentamisesta alle 18-vuotiaille on tärkeä ja tervetullut askel oikeaan suuntaan.

Arvostamme myös valiokunnan aiemmissa mietinnöissään esittämiä kantoja siitä, että omaishoidon palkkion säätämistä etuoikeutetuksi tuloksi suhteessa muuhun sosiaaliturvaan selvitettäisiin.

Omaishoitajaliitto peräänkuuluttaa, että erityishoitorahan laajentamista ja soveltamista myös tiettyihin muihin sitoviin hoivatilanteisiin tulisi selvittää lisäksi muiden kuin alaikäisten hoidettavien kohdalla, sillä ansiotyössäkäyntiä estävät hoivatilanteet voivat muodostaa toimeentulonriskin kaikenikäisten hoitoa tarvitsevien läheisten kohdalla.

Helsingissä 3.9.2026

Elias Vartio

oikeudellinen asiantuntija

Elias.vartio@omaishoitajat.fi

p. 044 792 4882

Lähteet ja lisälukemista:

Ilmarinen K, Lindström E, Neijonen A, Honkanen S & Kehusmaa S (2024).

Sopimusomaishoidon tilannekuva 2024: Hyvinvointialueiden myöntämisperusteet, toimintakäytänteet ja omaishoidon tuen menot. Työpaperi 53/2024. Terveys ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/8bca56ed-8ddf-4cad-885e-b42b4be749ec/content>

Melartin, Heta (2025) Joku muu hoitaa - Miten ympärivuorokautisen palveluasumisen säästöt vaikuttavat palkattomaan hoivaan ja läheisten työllisyyteen? Impulsseja-sarja, Kalevi Sorsa-Säätiö. <https://sorsaafoundation.fi/wp-content/uploads/kss-joku-muu-hoittaa-print.pdf>

Omaishoitajaliitto (2024), Omaishoitajakysely 2024 - Omaishoitajien kokemuksia palveluista sekä omaishoidon vaikutuksesta terveyteen, talouteen ja työssäkäyntiin <https://omaishoitajat.fi/wp-content/uploads/2024/11/Omaishoitajakysely-2024.pdf>

Sten-Gahmberg S, Heinänen J & Kuivalainen S (2024). Työikäisten omaishoitajien työurat, ansiotulot ja eläkekarttumat: Rekisteripohjainen tarkastelu sopimusomaishoitajista 2005–2023. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 8/2024. <https://www.julkari.fi/items/ec1af54d-127c-4bdb-9017-3b84c16fd474>

Valtiontalouden tarkastusvirasto (2026). Tuloksellisuustarkastuskertomus: läkkäiden omaishoidon tuki. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 5/2026. <https://vtv.fi/wp-content/uploads/2026/04/VTV-Tarkastus-5-2026-lakkaiden-omaishoidon-tuki.pdf>